

11. November

Vse, kar se dogaja v Demokratični Federativni Jugoslaviji, nas zanima. Zato, ker gledamo v ljudski oblasti, na kateri sloni vse življenje narodov in države, uresničenje tega, za kar smo se tudi mi borili, česar pa še ne smemo uživati — uresničenje prave svobode, enakopravnosti, demokracije. Zato, ker občudujemo napore jugoslovanskih narodov pri obnavljanju mest, prometnih zvez, gospodarstva in kulturnega življenja. Tudi v tem imamo mi še vezane roke. Skratka — zanima nas vse, kar vemo, da vse to, kar danes delajo naši bratje, ki že živijo v mejah Jugoslavije, nas še čaka; ker vemo, da je prav od tega, kar oni danes delajo, odvisno, kdaj se jim bomo pridružili tudi mi, kdaj bo Primorska priključena k Demokratični Federativni Jugoslaviji.

In pred jugoslovanskimi narodi še ni bilo naloge, od katere bi bila tako zelo odvisna naša usoda, kot je odvisna od volitev v Ustavodajno skupščino.

11. november bo dan, ko bodo demokratična načela, katere so jugoslovanski borci s krvjo zapisali med zakone nove Jugoslavije, potrjena z glasovi volivcev in bodo s tem postala temeljni zakon nove države. Ta dan bodo jugoslovanski volivci še enkrat pred vsem svetom povedali, da ročejo več starega, da ročejo več na čelu države ljudi, ki jih ne bodo brigale potrebe države niti toliko kot lastno razkošje, da ročejo več kralja in njegove družine, temveč da ročejo tako oblast, ki bo zrastle iz ljudstva, in bo delala za ljudstvo, da ročejo ljudsko republiko.

Prav s tem, da bodo volitve prve vse mednarodnih predpisih, z vso točnostjo in demokratičnostjo, ki je v Jugoslaviji zajamčena bolj kot kjerkoli drugje, ukazale oblast ljudstva, jo postavile na temelj pisane Ustave, bodo te volitve še dvignile moč nove Jugoslavije, dvignile bodo njen ugled v svetu, dale ji bodo možnost, da svoje pravice še bolj odločno zahteva kot sedaj.

To se nas Primorcev predvsem tiče.

Poznamo že odločnost, s katero jugoslovanski voditelji zahtevajo priključitev Primorske k Jugoslaviji in se s tem borijo za uresničenje naših davnih teženj. Poznamo tudi vse naše sovražnike, ki skušajo to preprečiti, poznamo njihovo borbo proti priznanju naših pravic, proti Jugoslaviji, proti svobodi in proti ljudski demokraciji, ker bi jim bilo ljubše, da bi vse ostalo pri starem tako kot je bilo tedaj, ko jim ni nihče branil svobodno izkoriščati našega skupnega premoženja, ko niso za svoje sleparije in izdajstva pred nikomer odgovarjali. Vemo tudi, da jim v tej njihovi borbi nobeno sredstvo ni preveč podlo. Vse njihovo zahrbtno orožje od klevet do laži jim bo izbito, ko bodo volitve v Ustavodajno skupščino pokazale voljo jugoslovanskih narodov, da jo bodo razumeli tudi oni, katerim ni dovolj ne zgodovina, ne kri in ne beseda, ampak so jim potrebne številke zato, da spoznajo kakšen je položaj v Jugoslaviji, kako je ljudstvo razpoloženo in kaj zahteva. Vsi jugoslovanski narodi pa zahtevajo priključitev Primorske k demokratični federativni Jugoslaviji.

NARODI JUGOSLAVIJE VOLIJO TITA

S Titom so šli v borbo — s Titom so premagali fašizem in osvobodili deželo od okupatorja — in s Titom stopajo v novo srečnejše življenje

V nedeljo, dne 11. novembra t. l. so volitve, pri katerih si izbira ljudstvo za poslance res najboljše predstavnike za Ustavodajno skupščino, ki bo imela dva doma: Dom narodov, v katerega bo vsak narod Jugoslavije — ne glede na svojo številčno moč — izbral po 25 svojih zastopnikov, in Zvezni dom, v katerega bo jugoslovansko ljudstvo na vsakih 40.000 volivcev izvolilo po enega poslanca; zato bo vsak volivec istočasno in na istem mestu glasoval dvakrat.

Ljudska oblast je uvedla poleg skrinjic kandidatov Ljudske fronte Jugoslavije še tako imenovano skrinjico brez liste. Globoka demokratičnost uvedbe te skrinjice je neoporečna; tako lahko glasujejo tudi oni volivci, ki ne žele voliti kandidatov Osvobodilne fronte, Ljudske fronte Jugoslavije; s tem pa je hkrati dan neizpodbiten odgovor na vse manevre reakcije, »opozicije«. Kakor znano, se hoče reakcija abstinirati in tako prikriti klavnost »opozicije«. Na ta način pa vsaj ne bodo mogli več lagati po volitvah doma in v svetu, češ da ni bila svobodno izražena volja jugoslovanskih narodov, ker se opozicija ni udeležila volitev.

Izkušnje Ljudske fronte

Kakšne izkušnje ima Ljudska fronta od osvoboditve dalje? Te izkušnje so pokazale, da vladajo med narodi Jugoslavije pravilni odnosi, kadar gre za to, kakšna bo država, kako bo urejena oblast in v čigavo korist. Iz vojne in boja jugoslovanskih narodov je

bila ustvarjena enotnost in volja narodov, da žive v skupni državi; ljudstvo Jugoslavije želi biti pripravljeno in sposobno organizirati svoje življenje. Iz predvojne nesloge je bilo z vojno proti so-

Moč Ljudske fronte

Ali je to kriza, kadar se ljudstvo zaveda, da ima samo svojo usodo v svojih rokah in da mu bo tako, kakor bo samo storilo?

Ljudska fronta vidi voljo in ljubezen narodov, razpoloženje, da dela, da ustvarja, da gre bolje in da bo vedno bolje.

Sila in volja ljudstva bo odvrгла vse, kar ga moti na njegovi poti; zato je važna moč Ljudske fronte, zato je važna, kar pravi Ljudska fronta, ki izraža resnično voljo ljudstva v Titovi Jugoslaviji. Ako bi ne bilo Ljudske fronte, ako ne bi bilo enotnosti, ne bi nikdar mogli organizirati države, povečati dela in predstavljati tako moč, kakor jo predstavlja v inozemstvu Jugoslavija. V državi vseh enakopravnih narodov si danes ljudstvo samo voli svojo oblast; to, da more ljudstvo to oblast, ako ni dobra, spremeniti, pomeni veliko stvar, katere mi danes mogoče še ne moremo vsi razumeti; ljudstvo to vedno bolj razume in bo zato ljudska oblast vedno močnejša.

Na volitve!

Volitve, prve svobodne volitve, za Tita, za ljudstvo, za republiko se vršijo z zavestjo, da mora ljudstvo s svojim pristankom izbrati ljudi, ki bodo v ustavodajni skupščini sklenili rrvhovni zakon te obstoječe, močne, velike in čvrste demokratične skupščine in bodo končali delo organizacije jugoslovanske države ter razglasili vsem in vsakomur, kakšna je oblika te države; končano je z onim, kar je bilo.

Naj ljudstvo preko svojih zastopnikov v veliki narodni skupščini proglasi zvezo narodnih republik Jugoslavije s svojo ljudsko oblastjo pod vodstvom največjega sina narodov Jugoslavije tov. Tita.

Pregled svetovnih dogodkov

V znamenju volitev

Jugoslavija je kakor na presečišču raznih prizadevanj; na južnih mejah je Grčija in Italija. V Grčiji je še vedno reakcija tista, ki daje deželi z umori in požigi pečat posebne »civilizacije«; v Rimu pa se je vsidrala nazadnjaška vlada.

V Jugoslaviji bodo volitve 11. novembra; jugoslovansko ljudstvo je doseglo enotnost in bratstvo, sedaj mu bodo volitve omogočile napredek. Tudi v Avstriji, Albaniji in Grčiji se pripravljajo na volitve; demokratične sile v Avstriji in Albaniji so močne.

Češkoslovaška je napravila velik korak naprej

Pot, ki jo je ubrala češkoslovaška vlada s tem, da je nacionalizirala težke industrije, združena skladišča, zavarovalne družbe, prehranjevalne industrije i. dr. je

Mi še ne moremo te naše volje izpovedati tudi z volilnimi kroglicami, zato se tembolj zavedamo pomena teh kroglic v rokah že uradno priznanih jugoslovanskih državljanov, pomena novega zmaganja, ki ga bo Ljudska fronta Jugoslavije doživela 11. novembra.

vražniku ustvarjeno bratstvo in želja, da se ureja danes država v miru. V Ljudski fronti ni onih starih politikantskih nesoglasij in sporov, kakor je to bilo nekdanj. Niti Grol, niti Šubašič, niti neki šutej in nekakšni drugi ne morejo razbiti gibanja ljudstva, ker je to sila, ki je in bo.

Nikakor ne; nihče drugi ne bo ustvaril tega novega življenja, drugače ne more biti. Ljudstvo je vstalo, se razmahnilo ter ustvarilo in organiziralo sebi boljše življenje.

Ljudska fronta kot politična sila jugoslovanske zemlje ne vidi niti propada dežele, niti propada narodov Jugoslavije. Nasprotno.

Z nacionalizacijo velikih tovarn in bank je Češkoslovaška odstranila ovire nadaljnjega razvoja proizvodnih sil in demokratičnega napredka. Pred vojno so nadzirali mednarodni karteli češkoslovaško gospodarstvo. Prišlo je tudi do tega, da so podpirali češkoslovaški industriji in finančniki izročitev škodovih tovarn nemškimi oboroževalnim koncernom: Kruppu, »Hermann Goering - Werke« in drugim; tako so zastopniki težke industrije v Češkoslovaški postopno pripravljali izdajstvo. Predsednik Beneš in njegova vlada imata izkušnje iz bližnje preteklosti; zato so sedaj odvzeli vsa sredstva tem reakcionarnim kapitalističnim skupinam ter jih izročili

državi v dobrobit vsega ljudstva; češkoslovaško ljudstvo hoče biti gospodar v lastni hiši in bo v njej tudi odločalo.

Delovno ljudstvo Češkoslovaške je prišlo s podpravljenjem veleindustrije, delniških bank in privatnih zavarovalnih družb do prve večje pridobitve; za reakcionarje pa, ki so sanjali o tem, kako bi spremenili Češkoslovaško v mednarodne kartele in truste pomeni to poraz na celi črti.

V mnogih zahodnoevropskih državah so socialno gospodarske reforme, zlasti pa nacionalizacija težke industrije ter nadzorstvo trustov, še vedno samo volivna gesla, ker napredujejo priprave za tozadevne reforme s polzevim korakom.

Amerika se ne bo nikdar pridružila kakemu bloku proti Sovjetski zvezi

Zunanji minister Združenih ameriških držav James Byrnes je izjavil, da se ne bo Amerika pridružila nobeni skupini držav v Evropi, ki bi imela sovražne namene proti Sovjetski zvezi. »Daleč smo od tega«, tako je začel minister »da bi se protivili pravici drugih narodov, da razvijajo politiko dobrega sosedstva, slično politiki, ki jo mi sami izvajamo. Tako gledamo na primer s simpatijami na prizadevanja Sovjetske zveze, da se čim bolj prijateljsko zbliža s svojimi sosedi v

osrednji in vzhodni Evropi. V celoti se zavedamo njenih posebnih interesov za varnost v teh deželah in smo te interese priznali v sporazumih, ki smo jih sklenili z ozirom na zasedbo in nadzorstvo bivših sovražnih držav«.

Byrnes je nato nadaljeval: »Lahko razumemo odločnost ljudstva Sovjetske zveze, da nikdar več ne dopusti, da bi se v teh deželah izvajala politika, ki je namenoma naperjena proti varnosti Sovjetske zveze in njene načina življenja. Amerika se

ne bo nikdar pridružila niti eni skupini onih dežel, ki imajo sovrane namene proti Sovjetski zvezi. Prav tako pa smo prepričani, da si sami izberejo svojo obliko vladavine ob pristanku onih, ki naj bi živeli pod njo in tako, da bo to odgovarjalo njihovu načinu življenja.

Zunanji minister je omenil tu-

Na Pacifiku še vedno teče kri

Moskovska »Pravda« piše, da ni mogoče iti molče preko dogodkov v Indoneziji in Indokini. Danes se vršijo oboroženi boji med krajevnim prebivalstvom in zavzezniki četami.

Anglonizozemske in anglofrancoske oborožene sile v Indoneziji in v Indokini uporabljajo vojne ladje, letala, tanke in topništvo. Izgube med Indonezijci in Indokitajci so precej visoke; tudi na drugi strani so žrtve, med njimi britanski general Mallaby, ki je poveljeval britanskim četam.

Vojna svobodoljubnih naro-

dov proti fašističnim zaslužnjem je zapustila globok odmev v mišljenju kolonialnih ljudstev; junaška borba za mir in svobodo, izjava o idealih Združenih narodov, ustanovitev stalne organizacije in konferenca v San Franciscu — vse to je vzbudilo nade kolonialnim ljudstvom, da se bo red, ki je vladal pred vojno, spremenil.

Sovjetsko zastopstvo je ponovno poudarilo na konferenci v San Franciscu posebno važnost kolonialnega vprašanja pri ohranitvi splošnega mira.

Proslava 28. obletnice Oktobrske revolucije

6. t. m. so Goričani v Ljudskem domu svečano proslavili 28. obletnico velike Oktobrske socialistične revolucije. Dvorana Ljudskega doma je bila že ob 8. uri zvečer dobesedno nabita in množica je nestrpno pričakovala napovedana govora. Prvi je govoril po italijansko tov. Gasparini o pomenu velike Oktobrske socialistične revolucije. V svojem govoru je na drobno prikazal razvoj in težave, ki jih je premagala v svoji težki in krvavi borbi slavna Boljševiška partija pod vodstvom velikega Lenina in Stalina. Med drugim je dejal, da se je proti ruski revoluciji boril ves kapitalistični svet in da so vse imperialistične reakcionarne sile na vsak način hotele zadušiti revolucijo, ki je zrušila caristični in kapitalistični sistem in osvobodila Rusijo od vsakega socialnega in narodnega zatiranja.

Ob zaključku svojega govora je bil burno pozdravljen in množica je vzklikala velikemu Leninu, Stalinu, Titu, Togliattiju in slavni Rdeči armadi.

Kot drugi govornik je nastopil tov. Julij Beltram, okrožni tajnik SIAU-ja, ki se je med drugim spomnil na zgodovinski govor tov. Jurija Dimitrova ob priliki 7. kongresa komunistične internacionale v Moskvi, v katerem je bila podana točna analiza naraščajočega fašizma. Že takrat je Dimitrov trdil, da je fašizem najbolj reakcionaren in najbolj so-

vinističen imperializem, ki bo neizbežno privedel do druge svetovne vojne. Velika SZ in njena slavna Rdeča armada sta v tej drugi vojni prestali največje preizkušnje. Poudaril je, da se mora vse človeštvo zahvaliti le nepremagljivi Rdeči armadi, ki je pod najtežjimi okoliščinami sprva premagala svražnika na svoji zemlji in za tem osvobodila celo vrsto evropskih držav od nacišizma. Poudaril je, da imamo mi Slovani v SZ svojega najzvestjšega zaveznika, ki je ne samo moralno, temveč tudi materialno pomagal našemu ljudstvu, da se je osvobodilo.

Po govorih so izvajali deklamacije v italijanskem in slovenskem jeziku, ki so pozdravljale Stalina in Oktobrsko revolucijo, nakar je pevski zbor zapel »Bilječanko«. Ljudstvo pa je za tem zapelo internacionalo in še razne slovensko-italijanske revolucionarne pesmi.

Iz proslave je bil odposlan tov. Stalinu sledeči brzojav:

Generalisimu Stalinu Moskva.

Protifašistična Gorica proslavlja obletnico Velike socialistične oktobrske revolucije in pozdravlja Velikega voditelja svobodoljubnega človeštva.

Ponovno zagotavljamo, da bomo vztrajno kot veliki Stalin zasledovali visoke cilje svobode in demokracije.

Okrožni odbor slovensko italijanske antifašistične unije za Goriško

ZAVEZNIŠKI VOJAŠKI UPRAVI

v GORICI

Iz raznih strani Gorice in okoliških vasi prihajajo dnevno protesti radi aretacij, ki so se vršile v nedeljo, 4. novembra v Gorici. Prizadeti so silno ogorčeni nad dejstvom, da je zavezniška vojaška komisija aretirala prav tiste, ki so se ves čas borbe proti fašističnemu nasilju najodločneje borili na strani zaveznikov. Protesti prihajajo tudi radi samega surovega postopanja pri aretacijah.

Okrožni odbor SIAU za Goriško smatra za svojo dolžnost, da zaščiti vse antifašiste, ki so včlanjeni v Antifašistični Uniji. Zato odločno protestiramo proti ukrepom ki jih je podvzela policija proti nekaterim našim članom in zahtevamo, da se jih takoj izpusti na svobodo.

Navajamo samo nekaj primerov ki so nam znani in ki potrjujejo naše trditve, da so aretirani najbolj poštene protifašisti:

Tov. Furlan Ciril iz Vogerskega - partizan iz leta 1943.

Tov. Sosič iz Staregore pri Gorici - partizan iz leta 1943.

Tov. Darinka Boškin iz Pevme - stara partizanka, bolničarka pri IX. Korpusu.

Tov. Lojzka Nardin iz Vogerskega - kurirka v časih najhujše nacišistične kontrole.

Tov. Blažič Marija iz St. Mavra - aktivistka protifašističnih organizacij že iz leta 1942.

Prosimo Zavezniško Vojaško Upravo, da intervenira pri policiji, da se popravi krivica storjena antifašistom s tem da se jih takoj izpusti na svobodo in s tem ublaži ogorčenost vseh protifašistov.

Pričakujemo upoštevanja našega protesta.

Smrt fašizmu - svoboda narodu!

Okrožni Odbor Slovensko-Italijanske Antifašistične Unije za Goriško.

Festival dela

Festival dela, ki se je imel vršiti v Gorici v nedeljo, dne 11. novembra t. l. je preložen na nedeljo, dne 18. t. m. iz tehničnih razlogov.

«Manifestacija»

V Gorici je dne 4. novembra, reakcija s pomočjo svojih somišljenikov iz Vidma in bližnjih krajev Italije izkoristila obletnico poraza Avstro-ogrskega militarizma z neke vrste organizirano nacionalno in šovinistično manifestacijo. Namen manifestacije, ki so jo z vsemi sredstvi in silami že dolgo pripravljali, je bila ta, da se zaveznikom dokaže, da je Gorica italijanska. Cel mesec so trajale priprave. Trosili so po noči nekoliko serij raznih letakov kar na debelo. Vsebinska pa je bila izizvalna in v fašističnem slogu. Pozivali so italijansko prebivalstvo, naj nikakor ne pozabi na svojih 600.000 mučnikov, ki so padli v prvi imperialistični vojni za veličino Italije. Rastrosili so tudi letake, ki so pozivali italijanski živelj na bojkot Slovencev, pripadnikov Slovansko - Italijanske Antifašistične Unije. Priporočali pa so ljudstvu, naj se druži s »poštenimi« Slovenci. Seveda so mislili pri tem na belogardistične bandite in četniške morilce, ki so se zatekli v slovensko Primorje ob priliki zloma fašizma.

Slični pozivi na javno sodelovanje z izdajalci slovenskega naroda, ki so za časa okupacije skupaj z Mussolinijevimi črnosraščniki in SS-ovci morili in požigali, nam pa samo dokazujejo, da so prireditelji »patriotičnih« manifestacij resnični ostanki fašizma v »demokratskih« obliki.

Okoli 10 ure se je začela zbirati študentarija na Korzu Vittorio, sicer je postajalo ob ulicah mnogo radovednežev, ki so držali špalir; delovno ljudstvo pa, ki je v borbi proti fašizmu in okupatorju odigralo vodilno vlogo je ostro nastopilo proti izizvalcem in preprežilo na Korzu formiranje šovinistične povorke. Pri tem se je izkazalo brutalno početje policistov, ki so začeli z aretacijami pravih antifašistov, ki so protestirali proti »manifestantom«. Nastalo je živo kretanje z jeeps in motornimi vozili, ki so imeli nalašč za to montirane sirene, s katerimi so skušali preplašiti razjarjeno delovno ljudstvo in s tem zavarovati fašistične provokatorje, ki so tvorili jedro manifestacije. A kljub temu so ljudske množice prepevale protifašistične pesmi in vklekale: »Dol z reakcijo! Zivelo italijansko slovansko bratstvo!«

Večinoma so se udeležili praznovanja starodavne imperialistične zmage z namenom, da prekrijejo sveže sramote fašizma tisti, ki za te sramote nosijo največje odgovornosti. V prvi vrsti šovinistični študentje, bivši oficirji in podoficirji Savojske vojske, črnoborzi, bivši pripadniki organizacije Todt, goriški magnati, učiteljice, ki so izgubile svoja službena mesta v ne-italijanskih krajih. Pogosti so bili klici »dol s s'ciavi« in tudi »dajte jim olja«.

Ob isti priliki je peljal po Korzu kamion dveh obešenih borecev, in Garibaldinci so jih spremljali iz Furlanije v domači kraj. Skupina provokatorjev in manifestantov je na njih pljuvala in jih psovala s »prodanci in izdajalci«. Torej, borec, ki so osvobodili deželo od fašizma in okupatorja so ti »demokratski« počastili z nazivi, ki ponižujejo čast resničnih sinov italijanskega naroda.

Takoj v začetku je govornik povedal, da so ga nepričakovano in nujno poklicali iz Vidma. Nato je imel spominski govor. Po govoru je skupina udeležencev pela stare rimske imperialistične pesmi kot n. pr. »Sonce ki vstaja, ne boš videlo večje stvari kot je Rim«. Dasiravno se je govornik držal v mejah zmernosti ni radi tega zadovoljil mnogo

poslušalcev, ki so godrnjali, češ, da niso prišli sem da bodo poslušali tako govorjenje. Očividno je, da govornik ni poznal goriške sode in drhali, ter tega, zakaj je pravzaprav ta uprizorjala manifestacijo.

Marsikje so se pojavili nasilneži, ki so silili lastnike hiš, da so izobesili zastave. Po Korzu so hodili nasilneži oboroženi s palicami, sprva ovitimi v papirju, pozneje pa so jih tudi rabili, ko so se prepričali, da jih vojaška policija skrbno spremlja in ščiti. Palice so rabili pripadniki A.G.I. (Associazione giovanile italiana). Neka ženska, ki so jo po aretaciji izpustili je pripovedovala, kako so policisti na komandi pretepali nad 60 letnega starčka in ker ni mogel hoditi so ga suvali. Z nekim italijanskim borcem, ki se je že boril v Španiji in bil v garibaldinskem odredu so prav tako surovo postopali. Vsega skupaj je bilo aretiranih okrog 20 antifašistov.

Bratstvo, in boljše bodočnost, o kateri je bilo toliko hrupa, se ne ustvarja le z obujanjem in poveličanjem imperialistične slave, ki je že zdavnaj minula, temveč s počastitvijo novih svežih grobov, ki so posledica vrtoglavo iz časa imperialistične slave; grobov ki so okrog Gorice, da ne govorimo o nešteti v Brdih in na Krasu; grobov, ki kličejo nebo za pravico. Niso pa imeli večerajšnji manifestanti za vse te padle za pravično stvar ob priliki Vseh Mrtvih niti enega venca, niti ene cvetlice in ne ene lučice, s katero bi se oddolžili njihovu svetemu spominu.

Odgovor gospodu iz Vidma

Gospod Allatere je bil v naglici in nalašč poklican iz Vidma v Gorico, da je ob priliki praznovanja zmage iz 1918. leta govoril v spominskem parku.

Med drugim je dejal, da je Italija v prejšnji vojni zmagala zato, ker se je bojevala ne za tujo zemljo, marveč za to, da očuva svoj dom in da pripomore k zmagi pravice in svobode v svetu. Pristavil je: »600.000 padlih v prejšnji vojni kličo: borili smo se za naše domove in nismo hoteli niti pedi zemlje, ki ni naša«.

Čeravno niste bili g. Allatere, popolnoma pripravljeni — kot ste sami ob začetku govora nekaj namignili — vendar bi si morali vsaj ob spomeniku padlih prihraniti tako neresnična dokazovanja! Ako ste se tudi vi zgodovino naše zemlje učili le iz fašističnih knjig, — no katerih so celo mesteca Tolmin, Idrija, Postojna itd. »italianissime« — potem je bolje, da greste držat govornice o razmerah v tem delu Julijske krajine ne več v Gorico, marveč v take kraje, kjer o Slovincih sploh še nikdar slišali niso in bi vam zato mogoče verjeli.

Ko trdite, g. Allatere, da vaših 600.000 mrtvih ni hotelo niti pedi tuje zemlje, kako to, da ste vseeno že 1918. l. ko so bile vaše mnoge žrtve še sveže v grobovih, udrli v našo zemljo, se je polastili in začeli uganjati politiko kolonizacije in raznarodovanja. Tudi v Komnu, v Rihemberku, na Ustjah, itd. ste se pojavili in ste te vasi pozneje na lastno roko spremenili v razvaline in pepel, ker ste uvideli, da ste po prejšnji vojni storili usodno napako in da jih bo treba zdaj za vedno izgubiti. Do Postojne ste šli tedaj in še se vam ni zdelo predaleč in bila je to naša zemlja. Tla so vam postala prevroča ob oboroženi vstaji vsega primorskega ljudstva 8. septembra 1943. leta in ste jo ponižno in v vsej naglici popihali.

Ako pa nameravate še prikrivati krivice, ki nam jih je prineslo

leto 1918, potem pomenja to, da si ne moremo — sodeč namene po besedah — obetati od vas prav nič. Neizpodbitna dejstva govorijo, da je bila imperialistična zmaga, ki ste jo ravnokar praznovali, tako krivična, da je povzročila v drugi svetovni vojni, ki ji je sledila, mnogo in mnogo več kot 600.000 žrtev ne samo mirnim sošedom ampak tudi vam samim.

Proti komu smo se torej 1943. leta na Primorskem vsi kot eden dvignili v oboroženem poletu, če ne proti okupatorju iz 1918. leta. Upor smo nadaljevali tudi proti novim okupatorjem in iz njega smo po krvavi borbi izšli zmagoviti.

Ko pridete, g. Allatere, prihodnjič v Gorico, (pa naj bo to makar 18. novembra — dan sankeij ali »giornata delle sanzioni« —) vam svetujemo, da se bolj temeljito pripravite.

NEKAJ O KMETIJSTVU

Zelo potrebna je danes pri nas obnova drevesnic, ki bi nam nudile mlada drevesa za obnovitev sadjarstva. Pred vojno smo nabavljali mlada drevesca v Gorici na kmečkem inšpektoratu, ki jih je dobival iz Italije. Večina drevesc je bila okužena od raznih bolezni zlasti od raka. Sadjerejci so imeli zato prav malo uspeha. Če hočemo danes obnoviti nasade in odpraviti te kužne bolezni, ki nam uničujejo nasade in sadjerejo si moramo postaviti drevesnice, s katerimi bomo lahko sami preskrbovali naše sadjereje. Postaviti pa jih moramo na zemljišča, kjer jih dosedaj ni bilo in gojiti jih bomo iz semen ali koščic.

Naši kmetijski odseki so že pričeli z nabiranjem semen, pešk in koščic. Semen za jabolko smo že nabrali v zadostni meri ne samo za Primorsko temveč za celo Slovenijo. Nadaljujemo z nabiranjem koščic češpelj in breskvic. Vsi oni ki imajo te vrste koščic naj jih izroče kmetijskim referatom in bodo tako prispevali k izboljšanju naše sadjereje ki je tako važen del gospodarstva. Ne bomo pa vsak po svoje in zase gojili drevesa. Pokrajinski NOO ima na razpolago strokovnjake, ki se bodo s tem bavili, bodo izbirali namreč prava semena in bodo posebno pazili na to da dobijo nasadi pravo lego in premiren prostor za čim boljši uspeh. Pri sadjereji je potrebna dobra in temeljita nega, obrezovanje, škropljenje. Če bomo to delo dobro in pravočasno opravili bomo prav gotovo dosegli mnogo. Zlasti pred zimo moramo vsi prijeti za delo. Naša Primorska ima prav leno lego za nasade in vinograde. Lahko v kratkih letih pokazemo svetu, kaj smo vsega sposobni z našo dobro voljo. Zato vsi na obnovo kmetijstva in gospodarstva, da si v novi Jugoslaviji zagotovimo boljše in srečnejšo bodočnost.

Udarniško delo - Števerjan

Mladina iz naše vasi je prav udarniško šla na delo. Napravila je 50 q drvi za 14. bolnico v Gradški in 30 q drvi za našo šolo. Sploh se naša mladina na vseh poljih lepo udeležuje in je le žele, da bi se tako in še lepše izkazala tudi za naprej.

Proslavo 28. obletnice Oktobrske revolucije smo praznovali tudi pri nas. Tov. Hlede Stanko nam je v dobro zasnovanem govoru obrazložil pomen te pomembne obletnice za vse delovno ljudstvo, kar so vsi navzoči vzeli na znanje, glasno vsklikajoč tov. Stalinu in Sovjetski zvezi. Tov. generalisimu Stalinu je bila odposlana brzojavka. Nadalje se je razpravljalo o gospodarstvu in šolstvu. Razvila se je živahna diskusija, v katero je poseglo več navzočih.

IZ NAŠIH KRAJEV

Iz Podgore

V zadnjem času se je v naši vasi znatno razširilo naše politično in kulturno delo med našim delavsko kmečkim prebivalstvom. Imeli smo skupni sestanek vseh vaških odborov. Take skupne sestanke smatramo za nujno potrebne, tako da je s tem dana prilika vsem načelnikom vaških organizacij, da pred vsemi zbranimi člani poročajo o svojem delovanju. Živahna debata in diskusija vseh tovarišev pokaže ravno razgibanost teh sestankov. Imamo ASIZ, ki je temelj vsega vaškega gibanja in ravno te dni smo končali z vpisovanjem vseh zdravil sil antifašističnega pokreta. Dosegli smo sijajne uspehe in to je jasen dokaz, da je ljudstvo zrelo in da prav pojmuje čas v katerem živimo. Imeli smo dobro obiskano zborovanje, na katero so prišli tudi tovariši italijanske narodnosti. Italijanski delegat je imel na zbrane bodrilne besede ter je priporočal posebno italijanskim zborovalcem, naj se pridno vpisujejo v organizacijo ASIZ-a, kakor so to Slovenci kar plebiscitarno napravili. Govorilo se je tudi o naši slovenski šoli. V ljudsko šolo se je vpisalo 60 italijanskih otrok in čez 100 slovenskih. A dobili smo pet italijanskih učnih moči, tako da pride na 12 otrok po en učitelja. A o tem mogoče ob prvi priliki je kaj! Naše geslo: V slogi in bratstvu je moč!

Iz Vrbovej

Naša mladina je napravila sklep, da si mora pripraviti mogočen steber za našo zastavo. Takoj so šli na delo. Čeravno je deževalo so jo mahnili veselo počej v bližnji gozd in ni minulo dolgo, ko so se vrnili s 13 m. dolgim drogom. Ko je veselo zaplapolala naša zastava so se zgrnili mladinci in vaščani okrog droga ter zapeli navdušene pesmi, vzklikali našim borcem in FDJ.

Iz Grgarja

25. oktobra t. l. je zasedala v Grgarju okrajna skupščina, katere se je udeležilo 32 odposlancev. Zasedanje je otvoril predsednik okrajnega NOO, nato je gov. Aljančič, iz poverjenstva podal politični pregled notranje preureditve Jugoslavije in Julijske kraine, poudarjajoč gospodarsko borbo, ki jo lahko uspešno izvojevamo le na skupnem polju združništva ter načrtnega in enotnega gospodarstva.

Iz raznih poročil referentov in odposlancev je bilo razvidno, da je okrajni odbor že rešil obilo nalog v našo korist in napredek. Skupščina je nato razrešila celotni okrajni narodno osvobodilni odbor, nakar so se vršile ponovne volitve. V nov okrajni Izvršni odbor je bilo izvoljenih tudi nekaj članov iz prejšnjega. Vsi so zagotovili skupščini vso požrtvovalnost in predanost v korist naroda.

Tov. Zvonimir tajnik okrajnega NOO, je podal referat o združništvu in sindikatih in povdaril nujnost, da se vse delavstvo organizira za zaščito interesov delavnega razreda. Skupščina je med drugim sprejela sklep za čim prejšnjo postavitev združne podružnice v okraju, za obnovo vseh šolskih ali za šolstvo primernih poslopih in za vzpostavitev sindikalne organizacije.

Kal nad Kanalom

Med zločini, ki so jih na naši zemlji storili italijanski okupatorji je eden najbolj tipičnih, obsodba, ki jo je 22. in 23. aprila 1932, izreklo italijansko posebno sodišče za državno varnost nad našimi fanti.

30. novembra 1930. je bil poleg naše vasi ustreljen v avtomobilu finančar Cesare Rastrelli. Italijanska policija je zato aretirala celo vrsto naših ljudi in jih brez nikakih dokazov o njihovi krivdi obsodila nekatere tudi na 30 let ječe. Ko pa je finančar Pauli Carlo iz Benetk ležal na smrtni postelji, je dejal da so ti ljudje po nedolžnem v zaporu in da je ta zločin izvršil on sam, baje, radi ljubosumnosti. Tudi »Gazzettino di Venezia« je tedaj priobčil njegove izjave. Tako so torej fašisti prikrivali svoje zločine in dolžili naše poštene in mirne ljudi. Danes ti nedolžni trpini zahtevajo verifikacijo obsodbe in plačilo moralne in materialne škode.

Iz Bovca

V bovškem okraju, ki je prav tako razdeljen po obeh conah je prehranjevalno stanje precej različno. V coni A se ljudstvo pritožuje, da ni skoraj nič aprovizacije napram velikim potrebam, da mora še za to prehrano čakati. Drugače pa je v coni B, kjer aprovizacija zadostuje in nekatere vrste blaga še preostajajo. Tobačnih izdelkov je dovolj, v Bovcu pa morjo kupovalci kupovati cigarete po visokih črnohorzijskih cenah.

V vaseh Trenta in Soča, kjer je ljudstvo precej ubožno, saj raste samo nekaj krompirja, vlada sedaj dobro razpoloženje. Po cesti ki pelje iz Kranjske gore, vozijo vsak dan tovorni avtomobili, ki prevažajo hrano v Trento in v vasi Soča in Čezsoča.

Danes so ljudje teh vasi preskrbljeni in ženice pravijo: „Zadovoljni smo, da smo osvobodjeni in da smo že enkrat v varstvu Titove Jugoslavije, ki tako skrbi za nas“. To so besede, ki jih govori našo preprosto, zavedno kmečko ljudstvo.

Guverner Bovškega okraja, kapetan Beatt, je na ljudsko zahtevo naročil naj se na Žagi očistijo šolski prostori, kjer se bo pričel šolski pouk, kajti ljudstvo se je izrazilo, da pouk se bo na vsak način, hoče ali ne, mogel pričeti.

Dne 29. oktobra je tajnik krajevnega NOO na Žagi, tovariš Ivan Žagar, šel k gospodu kapetanu in mu javil, da so prostori očisti, zato se pouk lahko prične. Na vprašanje g. kapetana ali imajo učitelja, je tajnik odgovoril, da jih imajo in dal imena tovarišice Žagar Hermine in Rot Marije. (Ti tovarišici sta učili ilegalno še v času borbe). G. kapetan je izjavil, da one dve nista priznani in da bo šel v Gorico ter tam poskrbel druge. Tajnik mu je dejal, da ni stvar kar tako enostavna. Se zgojdi lahko to, da on pripelje poln kamijon učiteljev od zunaj, težko pa bodo šli otroci v šolo takim, ki jih ni domače ljudstvo izvolilo.

„Naj pa bo!“ je dejal g. kapetan in ponudil za bodočo hrano za šolske otroke. Ker pa še ni kuhinje, je dejal, naj gredo zaenkrat kar po družinah.

Iz Rezije

V vasi Prato obstoja staro županstvo in postaja italijanskih orožnikov. Civilna policija je sestavljena po večini iz bivših ozopovcev. Ne patrolirajo, pač pa se tiče doma. V začetku oktobra so se odprle italijanske šole kjer poučujejo učitelji iz notranjosti Italije. Dva rezijanska učitelja so Nemci v Vidmu ustrelili, ker so delovali za partizane. Ljudstvo v Reziji ne more izražati svojih idej in svoje naklonjenosti napram našemu narodno osvobodilnemu gibanju, ne da bi jim grozili z zaporom. Tudi ni nobenih organizacij. Ljudstvo je

prepuščeno samo sebi. ZVU je nakazala sledečo hrano za prebivalstvo Rezije: 1 decl. olja, sladkor samo za otroke, 200 gr. kruha in pol kg. testenin na mesec na osebo.

UDARNIKI V BRDIH NA DELU

V pisarno okrajnega NOO se je začelo oddaljeno petje, ki je prihajalo vedno bliže. Vsi smo stekli k oknu. Videli smo četo, ki je bila kaj zanimiva, kajti oborožena je bila z vsem mogočim orodjem za sekanje in pripravljanje drv. Bili so udarniki, ki so si s svojim udarniškim delom pripravili potrebno količino drv za šolo v Kojskem. Udarniki iz vasi Huma in Brestja so si postavili svoj udarni dan, da naberejo čim več goriva, ki naj bi grelo otroke v šoli.

Pred sedežem Okrajnega NOO se je zaustavila vsa četa. V prvi vrsti je nosil mlad fant zastavo, za njim so bili uvrščeni v lepem redu po trije ostali fantje in dekleta. Za četo pa so vozili s svojim počasnim korakom vola in konji vozove, polno naložene z drvmi. Pred okrajnim sedežem so zapeli partizanske pesmi in nato odkorakali veselih in potnih obrazov od dela dalje. Še dolgo se je čulo oddaljeno petje in koračanje pridnih delavcev ter ropotanje težkih vozov.

ZAKAJ PA TO?

Zavezniški oficir, ki zastopa kmetijstvo pri zavezniški vojaški upravi v Gorici je izdal naredbo s katero prepoveduje oddajo kmetijskih potrebščin: goriva za traktorje, semena, vprežne živine, ki izhaja iz vojnega plena in kmečkega orodja vsem onim krajem, ki niso nadzorovani po kmetijskih uradih.

Na podlagi te odredbe je željni kmetijski inspektorat v Gorici odbil prošnjo tov. Jožefa Arčona iz Renč, s katero je naprosil potrebni petrolej za pogon traktorja za oranje. Koliko so Renče doprinesle v borbi proti fašizmu je javnosti dobro znano. Znano je tudi, da so fašisti Renče večkrat izropali in požgali ter da nimajo vprežne živine. Odrskati Renčam gorivo za motorno oranje znači: preprečiti obnovo kmečkega gospodarstva in uvajati isti sistem proti našim porušenim ter izropanim vasetem, kot ga je okupator uporabljal v dobi narodno osvobodilne borbe za kraje, ki so jih bili partizani osvobodili.

GLAS IZ LJUDSTVA

Prejeli smo več dopisov, kjer nam dopisniki v ostrih besedah opisujejo delovanje nekaterih naših duhovnikov. Resnično, težko nam je pri srcu, ko beremo te dopise. Saj skoro ne moremo verjeti, da so nekateri izmed naših dušnih pastirjev izgubili povezanost z našim slovenskim narodom, s tisto ogromno večino našega primorskega ljudstva, ki je vse tvegalo za našo osvobodilno borbo in za katero so padli naši najboljši sinovi.

Tako nam pišejo iz Vrtojbe, prav krščansko verni vaščani, da izrablja njih domači g. župnik prižnico v bolj politične namene, s tem, da uganja protiljudsko politiko. Enake pritožbe smo prejeli iz Kanala o tamkajšnjem, komaj došlem g. kaplanu, o katerem govorijo, da drži politično uro namesto, da bi raz prižnice označeval božjo besedo. Enako poročilo imamo o marijimoceljskem g. župniku, ki se je šel po daljšem oklevanju odločil, da je storil svojo stanovsko dolžnost in krstil otroka enega izmed naših aktivistov, da ne govorimo o župniku Zornu in don Osgnaku iz Breginj-

skega kota, o katerih bomo o prvi priliki bolj obširno še spregovorili.

Kako vse drugače se spominjamo drugih g. duhovnikov, ki so kakor oni g. župnik izpod Mata-

jurja, vsestransko pomagali našim partizanom, ob prenosu naših borcev, držali nagrobne govore in se rade volje odzvali potrebam vseh tistih, ki so za to prosili.

GROBOVI TULIJO...

Žalna svečanost na goriškem pokopališču

Na praznik vseh Svetih se je zbrala na grobovih žrtev, ki so padle za našo svobodo, velika množica ljudi, da počasti njihov spomin. Duhovnik je najprej blagoslovil grobove tistih, ki so padli kot obsojenci za svoje domoljubno delo. Pevski moški zbor iz Gorice pa je zapel žalostinki »Blagor mu...« in pa »Mile pop Jordanov«. Nato je ljudstvo krenilo na grobove padlih talcev, ki so jih ustrelili na goriškem gradu. Tu je bilo zbranih tudi več sorodnikov teh mučnikov. Ljudstvo se je z vseh strani zgrnilo okoli grobov in v nemem spoštovanju pričakalo duhovnika, ki je grobove blagoslovil in spontano spregovoril o ljubezni do žrtev, katerih okrašeni grobovi pričajo, da se ljudstvo zaveda, da so ti trpini žrtvovali svoje življenje za vsestransko svobodo. Ljudstvo ni moglo zadržati solz, ko je zbor ponovno odpel drugo žalostinko. Ob teh grobovih se je marsikdo zamislil: vsi, ves narod je bil obsojen na isto usodo; njihova prelita kri nas je rešila prokletstva tlačiteljev in morilcev.

Domači fantje iz Šmartnega so odšli pod Matajur, da prenesejo v domačo zemljo naše padle tovariše in tovarišice, ki so dali svoja mlada življenja za našo svobodo. Duhovnik tamkajšnje fare je naše fante prijazno sprejel in na obletnico smrti je imel sv. mašo zadušnico za padle žrtve izza novemberske ofenzive 1943. leta. Sploh se je g. župnik vedno prizadeval, da nam ustreže in s tem se je pokazal pravega ljudskega duhovnika.

Tako smo se v par dneh poslovili od 11 mladih žrtev nacifašističnega treorja, a še so razkropljeni zemeljski ostanki naših borcev širom cele Slovenije in čakajo na prekop. Naša vas je precej požgana, čakamo in verujemo v tisti veliki dan, ki nam bo dal našo popolno svobodo in priključitev k FDJ.

Vsa vas se je odela v žalno svečanostno obleko. Z oken so visele zastave s črnim florom. Ljudje po hišah so stopali tiho in govorili le polglasno, kot ne bi hoteli motiti svečanosti dneva. Začulo se je mrtvaško zvonjenje. Kmalu nato se je zvrstila procesija ljudstva za tremi krstami. Pred krsto je nosil partizan zastavo, ki je vihtela nad tremi krstami in jih od časa do časa pobozal s svojim dotikom. Krste so nosili domači partizani.

Deževalo je. Pogrebna povorka se je vila po cesti in prispela na pokopališče, kjer so bile pripravljene tri jame. Ko so partizani odložili težko breme z ramen na tla in je tovariš z vasi govoril v poslednji pozdrav svojim prijateljem, se je nebo še bolj stemnilo in zlilo z neba svoj srd nad tremi žrtvami. Vsa tri trupla so bila prenešana z Matajurja, ki te dni odpira svoje grobove in jih vrača dragim svojem na vaška pokopališča. Ko so bile pogrebne svečanosti opravljene, se je tudi nebo zjasnilo, kot da bi se samo pomirilo nad tem, da bodo trije borci počivali sredi svojih.

Kdo so bili ti trije? V prvi krsti je ležal mlad fant. 16 let je imel, ko je bil odšel z vasi v gozd. Ni še zavestno vedel kakšna bo ta borba. Slutil je le, da mora iti, da se maščuje za vse doma, za očeta, mater, ki so prestali pod italijanskim fašizmom obilo gorja. Čutil je, da gre za nekaj svetega, za nekaj, za kar lahko tvega svo-

je življenje. Tako mladega so ujeli, sam si je moral skopati jamo, predno so ga pobili. Njegova mlada kri je oškropila slovensko zemljo na Matajurju. Tudi v drugi krsti je partizan, ki so ga pobili kot žival. V eni pa leži mlado dekle. Na svoji kurirski poti so jo prijeli. Vse mučenje ni pomagalo — dekle ni izdalo ničesar. Fašistične zveri so jo v svoji jezi nad junaštvom mladega dekleta zmučile do smrti. Sedaj se je tudi ona vrnila v svoj domači kraj, za katerega se je borila in dala svoje mlado življenje.

Molče so se poslavljali vsi vaščani od svojih treh in v srcih obljubili, da bodo trdno čuvali to, za kar so dali trije mladi svojo kri.

Najbolj žalostni dnevi so vedno tam okrog vseh Svetih, a letos še posebno. Ni bilo dneva, da bi ne bil v eni ali drugi vasi pogreb. Vsak dan so se razlegali otožni glasovi zvonov. V nedeljo 28. p. m. smo v Dobrovem slovesno pokopali tovariše Palik Guida, Morevčič Cvetka, Klinec Stanka, Bučinel Valda in Bojančič Rada. Briški fantje in moške so v partizanskih oblekah v lepem redu nosili krste, ki so bile pokrite z jugoslovansko zastavo. Ob straneh so šle v špalirju naše tovarišice v belih oblekah in uniformah. Domača godba je igrala nepretrgoma ganljive žalostinke. Pri odprtih grobovih se je od padlih borcev poslovil dr. Šlibar, v imenu društva »Lipa« pa tov. France Markočič.

Za vaščane in Brice sta spregovorila dr. Avgust in Viljem Sfiligoj. Pevski zbor je zapel žalostinko »Žrtvam«.

Pravtako slovesno smo položili nekaj dni pozneje v domačo zemljo truplo tovariša - junaka Širk Stanka, katerega smo prenesli iz Šempetra v Benečiji.

V Solkanu se je vršil v nedeljo pogreb partizana Antona Gorjan. Častna straža soborcev in ogromna množica občinstva ga je spremljala na tej zadnji poti. Pri odprtem grobu se je v imenu Solkančev poslovil od padlega junaka tov. Štrukelj. Cela vas se je odela v žalne zastave.

V Bukovici so vzdali spominsko ploščo 18 žrtvam, ki so o.i. 1943. do 1945. leta darovali svoja mlada življenja za našo osvoboditve. V četrtek je sledilo odkritje te plošče in ob tej priliki je predsednik krajevnega NOO za Bukovico imel nagovor in domači pevski zbor je zapel »Žrtvam«. Dr. Šlibar se je v ganljivih besedah poslovil od padlih tovarišev ter spomnil navzoče na našo štiriletno borbo za svobodo. Kljub dežju je velika množica ljudstva solznih oči poslušala govornika, trdno prepričana, da niso bile naše žrtve zaman, ampak da pride dan, ko bo naša svoboda popolna.

Milo, žalostno so zapeli zvonovi v Krombergu. V domačo zemljo smo spremili naše padle borec Kodelja Milana, njegovega brata Jožeta in Viket Viktorja. Prvi je padel v Selu pri Brestovici na Krasu, drugi je položil svoje mlado življenje na oltar osvobodjene domovine v Dorenbergu in tretji tovariš je padel pod svincem okupatorja nad Osekom. 29. p. m. so se zgrnile več tisočglave množice ljudstva iz Gorice in sosed-

nih vasi, da se oddolžijo spominu teh treh junakov.

V veličastnem sprevedu so v hrale zastave našega osvobodjenja tokrat ovite s črnim trikotom. Mladina je nosila krasne vence in šopke cvetja. Pri odprtih grobovih so spregovorili pretresljive besede č. g. župnik Vodopivec, dr. Šlibar in mlad pionir Grečko. Pevski zbori iz Kromberga in Solkana so zapeli ganljive žalostinke. Ob tej priliki se zahvaljujemo posebno vaščanom iz Brestovice, Dorenberga in Oseka ter vsem znancem in prijateljem za vso pomoč pri odkopu in prevozu naših borcev za svobodo.

Dne 15. aprila 1944. se je izvršil pred cerkvijo v Sovodnjah strašen zločin. Nemški in italijanski nacifašisti, katerim je poveljeval zloglasni capitano Vecchiati — sedaj svoboden v Trstu — so obesili dva naša najboljša sinova, študenta partizana Njegovana Mozetič z Renč in tov. Santina Mitrovič iz Dalmacije. Oba sta pripadala kl sabotažni skupini in sta z brezprimernim prezirom vsake nevarnosti povzročila sovražniku škodo, bodisi da sta minirala železniške proge, ali pa da sta reševala iz bolnice ranjene partizane in to kljub skrbi strazi od strani naci-fašistov. Tov. Santin se je sam ustrelil, ker jim ni hotel pasti živ v roke. Njegovana so pa ranjenega ulovili ter gnali v Gorico, kjer je bil izpostavljen sramotnemu mimooidih. Zopet so ga peljali v Sovodnje ter ga obesili. Tedaj so z veliko težavo dobili sled za nemškim kamijonom, ki je odpeljal žrtve naci-fašističnega nasilja in so pravilno slutili, da so bile vržene v neko vdolbino, ki se nahaja ob Soči in katero so fašisti zaminirali. Devet mož je skozi 5 dni kopal in ko so dvignili krog 40 m³ zemlje so končno našli izmalice trupa naših borcev. Odkritju tega nezasiženega zločina od strani okupatorja so prisostvovali predstavniki SIAU-ja za Goriško, gospoda kapetana Sasson od A.I.S. ter dopisniki naših časopisov.

Iz Temnice na Krasu so pripeljali zemeljske ostanke padlega boreca za svobodo, tov. Marušič Alojza ter ga ob veliki udeležbi prebivalstva in med petjem žalostink, ki jih je pel pevski zbor odreda JA, položili k večnemu počitku na pokopališče v Opatjenselu.

V Štandrežu smo imeli dve žalni svečanosti: na praznik vseh Svetih smo počastili sedem grobov, ki so jih domačini lepo okrasili; v njih počiva sedem borcev, ki so padli v boju za osvoboditev Gorice. Naslednji dan pa je bil prenos dveh domačinov, ki so bili prekopani v hribu. Obakrat se je zbrala velika množica, da počasti žrtve, ki so padle za svobodo naroda. Mešani in moški zbor prosvetnega društva pa sta zapela več žalostink. Tako se ljudstvo klanja spominu svojih borcev, svojih najboljših sinov.

V Bovecu smo imeli na dan vseh Svetih slavnosten pogreb. K večnemu počitku smo položili zmučeno truplo tov. Pregelj Alojza, ki je padel v borbi pri Grgarju. Tov. Triglav, tajnik ok. odbora SIAU-ja se je v ganljivih besedah poslovil od padlega boreca in izjavil našo trdno voljo, da očuvamo spomin naših padlih junakov za svobodo.

Dne 29. t. m. smo imeli svečan pogreb tov. Ivana Ivančiča iz Čezsoče, katerega so se udeležili partizani iz Bovca in veliko število občinstva. Pri tej priliki so imeli naši tovariši partizani nekaj nevšečnosti od strani zavezniške policije. A pozneje se je zadeva razčistila.

Dne 28. p. m. se je vršil v Tolminu prenos zemeljskih ostankov 18 borcev in talcev, ki so darovali svoja mlada življenja za lepšo bodočnost nas vseh. Velicaste žalne manifestacije, se je udeležilo nad 3000 ljudi; poklonjenih je bilo nad 70 vencev in cvetja. Sledile so žalostinke in nagrobni govori predsednika okr. NOO in komandanta mesta Tolmina. Tov. Fili je prednašal z občutkom pomembno deklamacijo in naša vojska je s salvestreli izkazala padlim tovarišem zadnji pozdrav.

V Nablem v Brdih se je vršil pokop tov. Šibau Vladimirja našega boreca za svobodo. Isti dan se je vršil tudi pogreb tov. Koncut Lojzeta, ki je dal svoje mlado življenje na oltar domovine. V slovo so jima bile zapete žalostinke, tov. Drago in tov. Garibaldinec sta imela pa poslovljne govore.

Na Vogerskem smo položili v rodno zemljo, ki jo je tako srčno ljubil, truplo padlega boreca za naše osvobodjenje tov. Janka. Od januarja 1943. je stal v prvih partizanskih vrstah dokler ga ni sovražnikova krogla podrla. V Vipavi, kjer je bil najprvo pokopan mu je izkazala JA vse vojaške časti in tudi šempas se je oddolžil spominu našega padlega junaka. — Domača vas je v žalosti pričakovala njegovo izmučeno truplo. Mladina AFŽ in pionirji so nosili v sprevedu vence in žalne zastave. Ganljivo se je poslovil ob odprtem grobu njegov tovariš, povelečeval je hrabrost pokojnika in ga pokazal mladini in ljudstvu za vzgled požrtvovalnosti.

Vaško pokopališče v Avču izgleda kot lep cvetličan vrt. Najlepše pa so okrašeni tihi domovi padlih borcev za svobodo tov. Pepča, Edvina in Franca. Mladina naše vasi pa se ni spomnila samo teh grobov, ona je šla in poiskala tudi druge raztresene gomile izven naše vasi. Lepo jih je uredila in okinčala z jesenskim cvetjem. Tudi grobove starih tovarišev, ki so pokopani v bližini naše Soče je obiskala in ko jim je nasula svežega cvetja so ji misli uhajale v tista zgodovinska leta naše borbe in se vprašala: »Kakšna bo usoda Soče?« Odgovor so ji dali padli junaki, ki so žrtvovali svoja mlada življenja za naše osvobodjenje. Cilj za katerega so šli v boj in katerega so nam izročili v nadaljno izvedbo se mora uresničiti: naša Soča!

Na dan vseh Svetih smo imeli v Podgori žalno sv. mašo za vse padle borece v tej osvobodilni vojni. V cerkvi ob katedrali je bila izpostavljena deska z imeni vseh padlih tovarišev za naše osvobodjenje. Istotako se je na pokopališču nadaljevala svečana spominska proslava, katere se je udeležila velika množica ljudstva.

V Medani smo položili k večnemu počitku truplo 18 letnega tovariša Milana Kocina, katero smo pripeljali izpod Matajurja. Ob ogromni udeležbi ljudstva smo izročili rodni grudi te junake zemeljske ostanke; domačini so zapeli pretresljive žalostinke in je godba iz Krmina igrala žalne koračnice. Poleg drugih vencev smo videli v sprevedu tudi venec, ki ga je prineslo s seboj odposlanstvo naših vrljih Garibaldincev.

Misli na „Vseh mrtvih dan“

Na goriškem pokopališču počiva veliko število talcev, še večje število borcev ali na en ali drugi način poklanih in umorjenih tovarišev. Raztreseni so po vsem pokopališču, kot so jih slučajno razmetali fašistovski gospodarji. Lepo so jim bili okrašeni grobo-

vi s cvetjem in trobojnicami, a najlepše izmed vseh ona skupina talcev, ki spi večno spanje v severnem kotu pokopališča. Vse to je lepo, vendar ni dovolj. Mislim, da bi bilo prav, da bi tem junakom svobode odstopili najvidnejši del pokopališča. Takoj pri vhodu, morda desno, pred nemškimi skupnimi grobovi, kjer bi jim uredili po umetniškem načrtu prostor večnega domovanja. Krona vsega bi pa moral biti skupen umetniški spomenik. To je najmanj, kar lahko napravimo za tovariše, ki so darovali vse za našo svobodo!

Naj vzamejo to na znanje tudi naši upodablajoči umetniki za eventualne načrte.

Rusko pokopališče v Trenti

Ko je Avstrija leta 1918. delala avtomobilsko cesto iz Trente do Kranjske gore so pri tem delu uporabljali več tisoč ruskih ujetnikov. Nekoč v zimi je ogromen plaz zasul barako, kjer so bili nastanjeni Rusi in pri tem je 300 ljudi prišlo ob življenje. Letos se je hotelo oddolžiti prebivalstvo Trente na slovesen način našim bratom Rusom. Žene so pripravile lep venec v obliki srca in ga okrasile z rdečo zastavo.

Mladina je poskrbela, da so bili grobovi očiščeni in popravljeni, ter položila vence in cvetje na grobove. Po žalni sv. maši je krenil spreved ljudstva na pokopališče kjer so bili grobovi blagoslovljeni. Podporočnik Narodne Obranbe se je spomnil v lepem govoru teh ruskih vojakov, ki spijo daleč proč od rodne zemlje, naši borci JA so jim zapeli pa žalostinko »žrtvam«.

Kulturna rubrika

PEVSKA PRIREDITEV

V soboto, dne 10. t. m. ob 7. uri in pol zvečer in v nedeljo 11. t. m. ob 4. uri popoldne bodo nastopili v dvorani Ljudskega doma vsi pevski zbori iz Gorice; mešani in moški zbor pevskega in glasbenega društva v Gorici pod vodstvom Emila Komela in Ivana Siliča, mešani zbori iz Solkana, Podgore in Pevme ter ženski iz Kronberga pod vodstvom Ivana Braidota, mešani in ženski zbor iz Štandreža pod vodstvom Franca Lupina ter mešani in ženski zbor iz Vrtojbe pod vodstvom Cirila Siliča. Združeni ženski in mešani zbori bodo nastopili pod vodstvom Ivana Siliča. Opozarjamo občinstvo, da posebnih vabil in plakatov ne bo. Za vstopnino so prostovoljni prispevki. Občinstvo opozarjamo tudi, da v dvorani kajenje ni dovoljeno in prosimo, da blagovoli to upoštevati. Pridite, da boste slišali našo mogočno pesem.

Spored je sledeč: J. Aljaž: Oj zbogom, ti planinski svet; Neznani skladatelj: Venček narodnih; P. H. Sattner: Nazaj v planinski raj; F. Venturini: Mi smo ubežniki; Ž. J. Polka je ukazana; A. Medved: Nazaj v planinski raj; Hudovernik: Naša zvezda; M. Apih: Bilečanka; R. Simonič: Mile pop Jordanov; B. Ipavec: Ej tedaj; F. Ferjančič: Lahko noč; A. Medved: Zvezna; F. Gerbič: Slavček, daj mi petje svoje; Z. Prelovec: Pozdrav; Gobec-Venturini: Pesem o svobodi; Dev-Pirnik: Soči; V. Vodopivec: Dve pesmi za ženski zbor.

Nastopilo bo preko 300 pevcev in pevk, pri skupnem nastopu pa nad 200.

najmlajši so nastopili in se dobro izkazali.

Naša mladina iz Stržišča je pred tedni priredila dobro uspel miting, katerega se je udeležila velika množica ljudstva. Saj tudi ni nič čudnega. 25 let smo morali molčati; tako je hotel fašizem, ki nas je hotel tudi na kulturnem polju zadušiti.

Iz Kneže nam poročajo, da se vršijo tam redni sestanki in da prosvetno delo dobro nadaljuje. Obračamo se še posebej na našo mladino, ki naj pokaže res smotreno delo, ki bo v korist vasi in njim samim v čast. Torej na delo!

Na Kobariškem komaj čakajo nove knjige in koledar za leto 1946. Po vseh vaseh se popisujejo naročniki. Do sedaj prednjači vas Idrsko, ki je prva pobrala denar za naročnino. V vasi, ki šteje 100 hišnih števil se je vpisalo 98 naročnikov. Kobarid ima do sedaj 108 naročnikov, Breginj 55, Staroselo 35 in Sužid 26 naročnikov.

DRAMA

Dramsko društvo v Gorici je imelo dne 3. novembra t. l. v dvorani Ljudskega doma svojo otvoritveno predstavo s Cankarjevo dramo v treh dejanjih: Jakob Ruda.

Pred pričetkom predstave se je predsednik A. Kozman obrnil do poslušalcev, ki so napolnili dvorano ter jim obrazložil naše kulturno udejstvovanje v dramski čmetnosti takoj po prvi svetovni vojni in poznejšo ukinitve vseh naših društev, ki so jo povzročili fašisti.

Cankarjeva drama »Jakob Ruda« je imela prav gotovo — po skoro petih desetletjih — večji učinek na občinstvo in je bila sprejeta z večjim razumevanjem kot pa ob njenem nastanku. Saj se je dogajalo isto tudi pri Ibsonovih dramah, ki so bile v avantgardi in občinstvo — ki je živelo v tistem miljeju — ni moglo ali ni hotelo razglabljal težkih socialnih problemov, ki so jih skušala reševati dela velikega Norvežana in vseh pisateljev širom Evrope, ki so se pri njem učili. Tako nas je našla ta doba mnogo bolj sprejemljive za razumevanje dramatičnih razpletljajev, ki jih skuša reševati pisatelj.

Igralci dramskega društva v Gorici so se poglobili v svoje vloge, igrali so v celoti prav dobro, kar je hvaležno občinstvo potrdilo s prisrčnimi aplavzi. Gotove pomanjkljivosti se bodo časoma izgladile. Režija tov. Breganta, ki je igral tudi naslovno ulogo, je bila povsem zadovoljliva. Želeli bi, da bi nas dramsko društvo res večkrat — da ne rečemo stalno — razveseljevalo s podobnimi prireditvami, ki si jih slovensko občinstvo od srca želi.

Vojaška proslava

V ponedeljek, 12. t. m. bodo čete 88. divizije »Modri vragi« praznoval v Gorici »Dan Zmage« nad centralnimi državami iz leta 1918. Na vojaškem vežbališču se bodo zbrale čete, zaukazan bo enominuten molk v čast padlim borcem, nato bo sledil mimohod po Korzu na Travniki, kjer bo vojaška parada. Domneva se, da bodo čete prispele na Travniki nekaj pred poldnem.

DARUJTE

ZA TISKOVNI SKLAD „SOŠKEGA TEDNIKA“

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAVDAŽ — Za list odgovarja: ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: GORICA, »Ljudski dom« pritrjuje — Izdaja lista je odobrena od A. I. S. Tisk KATOLIŠKE TISKARNE v Gorici Najemnik: »Primorski dnevnik«

DARILA

Komisija za socialno skrbstvo sporoča:

Ob priliki obletnice poroke tov. Salvadori-Černigoj Ane iz Gorice je ista darovala lir 2000 okrajnemu soc. skrbstvu. Tov. Černigoj Mili je v isti namen poklonila lir 500. Obema najiskrenejša zahvala.

ZA TISKOVNI SKLAD SOŠKEGA TEDNIKA

so darovali:

Prijatelji našega lista iz Pevme. Podgore in Gorice so zbrali v gostilni tov. Komavli-ja v Pevmi lir 834.

Abramič Vincenc iz Volčjedrage št. 82 je daroval lir 10.

POIZVEDBE

Ferligoj Alojz, roj. 17.10.1911 iz Gorice, več let v službi pri tvrdki A. Koren, je šel septembra 1943. med partizane. Znano nam je, da se je javil sredi septembra 1943. pri naši Komandi na Vogerskem, a od takrat ni bilo več glasu o njem. Kdor kaj o njem ve, naj sporoči uredništvu našega lista.

ZAHVALA

Najiskrenejša zahvala vsem ki so na kateri koli način sočustvovali ob izgubi naših ljubimih sinov in bratov:

Kozem Franca in Zorn Jožefa

ki so kot junaki darovali življenje na oltar domovine in so bili pokopani dne 30.-31. oktobra 1945 na domače pokopališče.

Posebna zahvala K.N.O.O., godbi, pevcem, govornikom, domačim organizacijam, mladini iz Tabra, sorodnikom, darovalcem vencev in cvetlic ter vsem ostalim, ki so se udeležili pogreba.

Zaljubljeni starši: bratje in sestre
Prvačina, 31. oktobra 1945.

NOVI URNIK AUTOBUSOV

Odhod iz Gorice:
dnevno, izvozni nedelje
V Trst ob 7 uri
V Videm ob 6.30, 12 in 16 uri
V Červignan ob 16 uri
V Palmanovo ob 15 uri
V Gradiško ob 13.45 in 14 uri
V Tržič ob 15 uri
V Sv. Lucijo ob 6.30 in 14 uri
V Tolmin ob 14 uri
V Gradiško ob 13, 14, 15 in 18 uri
Vsak torek, četrtek in soboto:
V Pádovo ob 6 uri (v zvezi za Bologno)
V četrtek in nedeljo:
V Milan ob 6 uri.

NOVI VLAKI

Od 5. novembra bodo na progi Trst-Gorica-Videm vozili sledeči potniški vlaki: Trst, glavna postaja odhod 5.30, prihod v Gorico 6.33, odhod 6.39, prihod v Videm 7.25;
Trst glavna postaja odhod 13.30, prihod v Gorico ob 15, odhod iz Gorice 15.4, prihod v Videm 15.55.
Trst glavna postaja odhod 16.40, prihod v Gorico 18.21, odhod 18.33, prihod v Videm 19.25;
Videm, odhod 5.30, prihod v Gorico 6.38, odhod 6.46, prihod v Trst 8.11.
Videm, odhod 13.06, v Gorico 13.58, odhod 14.02, prihod v Trst 15.29;
Videm, odhod 17.15, prihod v Gorico 18.04, odhod 18.10, prihod v Trst 19.32;
Z istim dnem bodo ukinjeni naslednji vlaki: Trst glavna postaja, odhod 9.25, prihod v Gorico 11.10; Manzano, odhod 13.58, prihod v Videm 14.14; Manzano, odhod 18.07, prihod v Videm 18.24.